

ДО

МИНИСТЪРА НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

Адрес: edno_gishe@moew.government.bg

СТАНОВИЩЕ

от Коалиция "За да остане природа в България"

Адрес: forthenaturebg@gmail.com

Изх. № 6/24.04.2023 г.

Относно: Специфичните цели на ниво защитена зона за 21 зони от мрежата Натура 2000¹, разработени по поръчка на „ВиК“ ЕАД Бургас

Уважаема г-жо Карамфилова,

В предложените специфични цели липсва логическа връзка и последователност при определянето им. Неясно е дали това са цели за опазване, за управление или за мониторинг на състоянието. В тази връзка е неясно какви действия трябва да бъдат предприети и какъв ще е техният принос за постигане на целите. Предложените специфични цели не могат да бъдат предпоставка за определяне на консервационни приоритети. По този начин, не биха могли да бъдат формулирани и адекватни консервационни мерки за постигане на специфичните цели.

Специфичните цели следва да допринасят за постигане на целите на чл. 2 от Директивата на зонално ниво и на ниво биологична единица – местообитание или вид, и да могат да определят приоритетите за управление на тези единици за постигане на специфичните цели (по смисъла на чл. 4.4), както и да очертаят нуждата от консервационни мерки по смисъла на чл. 6.1 и мерките по чл. 6.2 от Директивата.

Философията на Директивата говори, че не може да има различна глобална цел за всяко едно местообитание и за всеки един вид, предмет на опазване, освен постигане, поддържане и възстановяване, там където не е налично **благоприятно природозащитно състояние** и всички специфични цели следва да бъдат насочени към постигането на

¹<https://www.moew.government.bg/bg/obtestveni-obsuidaniya-na-razraboteni-specifichni-i-pod-robnii-prirodazastitni-celi-na-nivo-zastitena-zona-za-21-zastiteni-zoni-ot-ekologichnata-mreja-natura-2000/>

БПС. Тези цели следва да бъдат реалистични и постижими и да дават рамката за управление на местообитанията и видовете в конкретните зони, но не и как ще бъдат постигнати. Всичко останало трябва да бъде предмет на плановете за управление и при прилагането на конкретните мерки. Те следва да отразяват и специфичните особености на всяко местообитание и вид в защитената зона.

Чл.4.4. на Директива 92/43/ЕЕС, постановяващ обявяването на зоните и определянето на природозащитните приоритети в тях, изисква определянето на приоритетите да става „според важността на тези територии за опазване или възстановяване в благоприятно консервационно състояние на тип естествено местообитание от приложение I или на вид от приложение II и за кохерентността на мрежата „Натура 2000“ .

Предложените специфични цели извеждат на първо място **нуждата от съвременна информация за състоянието на отделни параметри за мониторинг**, а не специфичните нужди на местообитанието за постигане и поддържане на БПС, пречупено през специфичните заплахи и влияния, процесите и функциите в конкретните зони. Не е отчетена и ролята на зоните за кохерентността на мрежата „Натура 2000“ .

От решение на Съда на Европейския съюз по дело C 849/19 (ЕК срещу Гърция), във връзка с липсата на прилагане на чл.4.4. и 6.1 на Директивата, става ясно, че няма знак за равенство между консервационни цели и приоритети и че определянето на консервационни цели е предпоставка за определяне на приоритети, и в следствие на мерки по чл.6.1. (точка 50 от решението). Определянето на консервационните приоритети в пълнотата изискваща се от чл. 4.4. е задължително (точка 53 от решението).

Смятаме, че липсата на изведени специфични цели, които да отговарят на специфични заплахи и влияния е резултат от **непоследователност при прилагане на концепцията за определяне** на специфичните цели и изграждане на научни аргументи, без да се отчитат фундаментални консервационни изисквания при определяне на целите, базиращи се на информация за състоянието на процесите и функциите в местообитанията или популациите, въздействията и заплахите в конкретните обекти и определяне на тази база на приоритетите за опазване на ниво зона.

Така формулираните цели **не отчитат нито специфичното състояние на местообитанията и видовете към 2022 г., нито специфичните заплахи и влияния, действащи върху тях** в конкретните защитени зони, **или специфичните функции и процеси** в конкретните зони. Целите не отчитат и ролята на зоните за пълнотата и свързаността на мрежата „Натура 2000“ спрямо всяко местообитание и вид, който е предмет на опазване в съответната зона. Така представени, **те не са нищо повече от констатации**, в повечето случаи, **основаващи се не на научни данни**

и анализ, а на наблюдения и впечатления на авторите. При това, специално за природните местообитания, няма специфичната характеристика на особеностите им на ниво защитена зона, което няма как да доведе до изработване на адекватни и специфични цели, насочени към опазването и възстановяването им в съответната защитена зона.

Липсва оценка за специфичните дейности и влияния, които са налични за конкретните видове и местообитания в конкретните зони. Липсва още адекватна и достоверна научна информация, както за цялостното състояние, така и за състоянието на отделните параметри.

Не са използвани въобще, или в ограничен обем, наличните научни и мониторингови данни за конкретни местообитания и видове за определените ЗЗ, нито са отчетени реализираните до момента консервационни дейности, изпълнени до момента в конкретни зони и за конкретни видове и местообитания, нито ефекта от тях върху състоянието или отделни параметри.

Не са отчетени и не са използвани наличните национални матрици за определяне на БПС на местообитания или видове, нито пък националните методики, разработени за мониторинг на местообитания и видове, или са използвани само частично и с неясно какви експертни аргументи при избора на конкретни параметри за оценка или мониторинг. **Така предложени, параметрите са подходящи за картиране на местообитания, а не за оценка на неговото състояние, влиянието и заплахите върху него.**

Неясни са и критериите за идентифициране на конкретните местообитания, пренебрегвайки изискването за видова комбинация и доминиращи видове, осланяйки се единствено на присъствието или отсъствието на един конкретен вид в него.

Всичко това говори, че така предложените цели **не са изготвени или не следват последователно изискванията на концепцията за определянето им.**

Не се познават и не са представени **типичните видове** за местообитанието за конкретните зони, а са определяни такива на национално ниво, в много случаи, които **изобщо не се срещат в съответната защитена зона** и дори в тази част на България.

Всичко това е довело до **формиране на неясни, общи и нелогични цели,** основно насочени към добиване на определена информация за състоянието на определени параметри. При това, параметри, характеризиращи местообитанието, дори не неговото състояние. **Това може да бъдат специфични цели за мониторинг, но не и за управление и опазване на местообитания, видове и защитени зони като цяло.** По много от параметрите изобщо липсват цели на опазване, а се прави

оценка въз основа на ограничени наблюдения, дали състоянието е благоприятно или не в съответната защитена зона.

В този си вид такива цели **не могат да предложат адекватна консервационна стратегия**, каквато се очаква от тях и не могат да постигнат целите на чл. 2 от Директивата.

Емблематичен пример са специфичните цели на местообитание 1150 Крайбрежни лагуни в BG0000270 Атанасовско езеро.

Това местообитание в тази зона е силно модифицирано, вследствие на солодобив от почти 120 години. В тази връзка процесите в него, водният режим, структурата и разпространението на местообитанието са различни от тези в естествени местообитания и са функция на солодобива. Например – докато водният режим в естествените лагуни се характеризира с есенно-зимен максимум и пролетно-летен минимум на водното ниво, в местообитанието в солници този воден режим е обратен.

Процесите в лагуната също са различни – предвид голямата хетерогенност на различните части по отношение на солеността и водното ниво. При това те флукутират във времето и пространството на сезонна база.

В местообитанието са извършени редица консервационни дейности за възстановяване и поддържане на водния режим в 3 проекта по програма LIFE и са налични мониторингови данни за всички параметри за оценка на БПС от 2013 досега. Въпреки това тези данни не са изискани и взети предвид. Наличните годишни доклади за състоянието на местообитанието отчитат всички влияния и заплахи и определят лимитиращите фактори за състоянието му. По степента на интензивност и приоритетност заплахите могат да бъдат подредени по следния начин:

- Изоставяне на солодобива – нарушаване на водния режим, нарушаване на солевия градиент, пресъхване или хомогенизиране на местообитанието
- Наводнения от околните територии – нарушаване на водния режим и качеството на водата, нарушаване на екологичните условия и хранителните мрежи
- Фрагментация – нарушаване на връзките между отделните части, влошаване на условията за миграция на хранителни вещества и хидробионти
- Урбанизация – нарушаване на кохерентността на местообитанието с другите местообитания в зоната и между зоните
- Замърсяване – дифузно чрез подземния вток от земеделските земи и стари депа за минни и нефтени отпадъци

Тези заплахи са породени от специфични влияния върху местообитанието:

За Да Остане ПРИРОДА ®

- Наличие на солодобив
- Наличие на селско стопанство
- Туризм
- Жилищно и промишлено строителство
- Инфраструктура (техническа, транспортна)
- Нерекултивирани депа за отпадъци

Тези заплахи и влияние показват, че основният лимитиращ фактор – водният режим е пряка функция от солодобива и преустановяването му ще доведе до загуба на качество и функции в местообитанието. Ето защо основните приоритети следва да бъдат насочени в изработване на адекватни мерки за намаляване на риска от изоставяне на солодобива и управление на водния режим, например:

- Изработване на мярка за подкрепа на солодобива
- Изготвяне на споделен модел за управление на местообитанието между собственика (държавата) и ползвателя (солопроизводители)
- Управление на водния режим в съответствие с екологичните изисквания на местообитанието
- Намаляване на риска от наводнения от околните територии чрез изработване на концепция за отвеждането им към морето

От което следва, че специфичната цел за възстановяване и поддържане на БПС на местообитанието трябва да предложи необходимите конкретни мерки в изпълнение на чл. 6.1. и чл. 6.2 от Директивата, съобразени със спецификите на местообитанието в зоната, заплахите и влиянията върху него.

Липсата на подобни специфични цели в предложения документ говори за:

- Проформа оценка
- Непознаване на специфичните условия, влияния и заплахи
- Непознаване на екологичните функции и локалните особености на местообитанието
- Неизползване на наличната научна информация
- Интерпретиране на данни без ясна методика и цел
- Непознаване на принципите на Директивата
- Неизползване на наличните методики за мониторинг и оценка
- Неспазване на концепцията за изготвяне на специфични цели

Друг подобен пример е природно местообитание 6220* в защитена зона BG0000151 **Айтоска планина. Това местообитание в зоната в момента е предмет на изграждане на фотоволтаична инсталация, която директно ще унищожи 69,97 ха от него.** В цитираните заплахи и влияния за това местообитание подобни ИП не се разглеждат и това би могло да бъде мотив за одобряване на подобни ИП в бъдеще без извършване на никаква предварителна оценка. Респективно – **в предложените специфични цели това въздействие не е приоритизирано.**

За Да Остане ПРИРОДА®

Ето защо смятаме за подходящо авторите да формулират няколко хоризонтални специфични цели, които са валидни за всички разглеждани защитени зони, в които има представени еднотипни местообитания и видове, предмет на защита. Към тях следва да бъдат разработени специфичните цели, отразяващи специфичните заплахи и влияния на ниво зона, така че да не бъде поставено местообитанието и целите за неговото опазване под заплаха.

Други примери могат да се дадат от **защитена зона BG10001 Ропотамо**. В тази защитена зона са определяни типични видове например за комплексни местообитания, за които водещо за идентифицирането и от там за опазването на структурата и функциите им, са били геоморфологични, хидроморфологични, хидрохимични параметри. Такива са например местообитание 1130 Естуари, 1140 Тинесто-песъчливи водни площи, които не са покрити или са едва покрити с морска вода, 1150* Крайбрежни лагуни и др. Сред типичните видове са смесвани растения и животни, които изобщо не е ясно доколко се срещат в тези природни местообитания специално в защитена зона Ропотамо. **Комплексността няма никакво отношение към целите и практически не е разбрана. Посочвани са комплекси съгласно Червена книга на Р. България, том 3., напр. с високопланински местообитания, които изобщо не се срещат в защитената зона** и нямат никакво отношение към спецификите на зоната. Но **от друга страна спецификите на природните местообитания на ниво защитена зона не са отразени**, а в списъците от **типичните видове са посочени такива** от Червената книга на Р. България, том 3, **които изобщо не се срещат** в BG0001001 Ропотамо, и дори в тази част на България. Такива са например за следните природни местообитание:

- 62A0 Източно-Субсредиземноморски сухи тревни съобщества: *Carex humilis*, *Bromus moesiacus*, *Centaurea chrysolepis*, *Satureja montana*, *Potentilla cinerea*, *Edraianthus serbicus*, *Plantago argentea*, *Asphodeline taurica*, *Artemisa alba*, *Hyssopus officinalis*, *Pedicularis petiolaris*, *Sesleria latifolia* и др.
- 6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс - *Angelica pancicii*, *Filipendula ulmaria*, *Petasites albus*
- 6510 Низинни сенокосни ливади - *Deschampsia caespitosa*, *Sanguisorba officinalis*.
- 8220 Хазмофитна растителност по силикатни скални склонове - *Silene lerchenfeldiana*, *Geum bulgaricum*, *Saxifraga sancta* ssp. *pseudosanta*, *S. pedemontana* ssp. *cymosa*, *Haberlea rhodopensis*, *Rhodiola rosea*, *Minuartia bulgarica*, *Symphyandra wanneri*.

ЗаДаОстанеПРИРОДА®

Това са само няколко конкретни примера за процеса на изготвяне на специфични цели. Но приложеният модел се мултиплицира при всички останали местообитания, видове и зони и е **неприемлив, поради наличие на фундаментални пороци**. Като цяло за природните местообитания всъщност няма цели на опазване, които да отразяват конкретните им особености на ниво зона, а само общи формулировки, които се базират на вече публикуваната литература на национално ниво, а за зоните има бележки, които се свеждат до няколко изречения.

Освен това, **смятаме за неприемливо и в конфликт на интереси, възлагането на изготвяне на целите на инвеститор на мащабен инфраструктурен проект, без този процес да бъде управляван от МОСВ**. По този начин съществува реална вероятност в целите да бъдат заложени възможности за реализиране на един или друг етап от инвестиционния проект, без да бъде извършвана оценка за неговото съответствие с целите, поради липса на определени заплахи и влияния в конкретни местообитания или видове.

Приемането на подобен документ **ще възпрепятства бъдещото управление на зоните**, защото ще съсредоточи усилията в безсмислен мониторинг, дори не на състоянието, и може да доведе до допустимост на фатални за функциите и съществуването на местообитанията и видовете влияния и нови заплахи.

Ето защо ние не можем да приемем така предложените специфични цели и настояваме те да бъдат върнати за доработване след разработване на достатъчно ясни насоки за изготвяне на специфични цели, включително консервационни приоритети и мерки съобразно чл.4.4 и чл. 6.1. на Директива 92/43/ЕЕС.

С уважение:

София,

24.04.2023

Румяна Иванова

(Изпълнителен директор на Българска Фондация Биоразнообразие)

От името на Коалиция "За да остане природа в България"

В коалицията „За да остане природа в България“ членуват Асоциация на парковете в България, Българската асоциация за алтернативен туризъм, Българското дружество за защита на птиците, Българското дружество по фитоценология – 2001, Българска

За Да Остане ПРИРОДА ®

федерация по катерене и алпинизъм, Българска федерация по спелеология, Българската фондация "Биоразнообразие", Грийнпийс България, Екологично сдружение „За Земята“, Инициативата „Зелени закони“, Информационния и учебен център по екология, Народно читалище „Бъдеще Сега“, Сдружение „Агролинк“, Сдружение „Белият бряг“, Сдружение за дива природа – БАЛКАНИ, Сдружение „Природа назаем“, СНЦ „Зелени Балкани“, Сдружение „Природен Фонд“, клуб UNESCO към Студентски съвет на СУ „Св. Кл. Охридски“, Софийско гражданско сдружение „Щастливца“, гражданска група „Да спасим Иракли“, „Граждани за Рила“, WWF България. Коалицията е подкрепена от още над 50 организации, групи и инициативи. <http://forthenature.org>